

სარედაქციო საჭოსგან

ჟურნალის წინამდებარე, XIV გამოცემა, ეძღვნება საკონსტიტუციო და მართლმსაჯულების რეფორმას საქართველოში და მის ფარგლებს გარეთ. სარედაქციო საბჭოს გადაწყვეტილებით, აღნიშნული თემატიკის შერჩევა განაპირობა საქართველოს კონსტიტუციის ძირეულმა გადასინჯვამ – მისი თვისობრივად ახალი რედაქციით ჩამოყალიბებამ, ისევე როგორც, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს შემადგენლობის სრულმა განახლებამ, რაც უკანასკნელ წლებში, მართლმსაჯულების სფეროში განხორციელებული ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ცვლილებაა.

თუმცა, მიმდინარე ნომრის გამოცემაზე მუშაობის პარალელურად, მსოფლიო მოიცვა COVID-19-თან დაკავშირებულმა პანდემიამ, რომელმაც, თავის მხრივ, მნიშვნელოვანი გამოწვევების წინაშე დააყენა დემოკრატიული საზოგადოების ნორმალური ფუნქციონირება და ადამიანის უფლებების დაცვის საკითხი. მსოფლიოს მრავალმა ქვეყანამ, საქართველოს ჩათვლით, მიიღო შემზღუდავი ზომები პანდემიასთან გასამკლავებლად, რამაც გამოიწვია საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება, მკაცრი საკარანტინო ღონისძიებების გატარება, მთელი რიგი ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების შეზღუდვა საკმაოდ ხანგრძლივი ვადით¹.

აქედან გამომდინარე, გადავწყვიტეთ, რომ, ერთი მხრივ, მიმდინარე გამოცემის თემატიკა გაგვეფართოებინა და მკითხველისთვის ასევე შეგვეთავაზებინა საინტერესო ანალიტიკური მასალა პანდემიასთან გამკლავების სამართლებრივ ასპექტებზე, ხოლო მეორე მხრივ, გამოვხმაურებოდით ბოლო რამდენიმე თვის განმავლობაში ჩვენს ქვეყანაში მოქმედ არაორდინალურ სამართლებრივ რეჟიმს, რომელმაც არამხოლოდ პროფესიულ წრეებში, არამედ ფართო საზოგადოებაშიც საკმაოდ მწვავე დისკუსია გამოიწვია. ვიმედოვნებთ, რომ სწორედ აღნიშნული დისკუსია და მიმდინარე სასამართლო დავების გადაწყვეტა, ხელს შეუწყობს კანონმდებლობის სრულყოფას, არსებული ხარვეზების აღმოფხვრას და სამომავლოდ, პანდემიის მსგავსი საფრთხის წარმოშობის შემთხვევაში, ქვეყანას ექნება გაცილებით დაბალანსებული და ადამიანის უფლებებთან შესაბამისი რეაგირების მექანიზმები.

ამდენად, სარედაქციო საბჭოს მიმოხილვა შედგება ორი ნაწილისგან: პირველ ნაწილში, მიმოვიხილავთ საქართველოში COVID-19 პანდემიის გამო გამოცხადებული საგანგებო მდგომარეობის სამართლებრივ ასპექტებს და მათ გავლენას ადამიანის უფლებების დაცვაზე. მეორე ნაწილში კი – მკითხველს შესაძლებლობა ექნება, გაეცნოს წინამდებარე გამოცემაში გამოქვეყნებული აკადემიური ნაშრომების მოკლე მიმოხილვას.

¹ იხ. <https://verfassungsblog.de/states-of-emergency/>

1. COVID-19, სეპანგეზო მდგომარეობა და კლამიანი უფლებების დაცვა საქართველოში

მიმდინარე წლის 21 მარტს, საქართველოს პრეზიდენტმა გამოსცა ბრძანება N1 „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ“² და დეკრეტი N1 „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებასთან დაკავშირებით გასატარებელ ღონისძიებათა შესახებ“³. საგანგებო მდგომარეობა გამოცხადდა ერთი თვით, ხოლო მოგვიანებით, კვლავ ერთი თვით გახანგრძლივდა – 2020 წლის 22 მაისამდე⁴. საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით, შეიზღუდა კონსტიტუციით განმტკიცებული შემდეგი უფლებები: ა) თავისუფლების უფლება; ბ) მიმოსვლის თავისუფლება; გ) პირადი და ოჯახური ცხოვრების, პირადი სივრცისა და კომუნიკაციის ხელშეუხებლობის უფლებები; დ) სამართლიანი ადმინისტრაციული წარმოების, საჯარო ინფორმაციის ხელმისაწვდომობის, ინფორმაციული თვითგამორკვევისა და საჯარო ხელისუფლების მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურების უფლებები; ე) საკუთრების უფლება; ვ) შეკრების თავისუფლება; ზ) შრომის თავისუფლება, პროფესიული კავშირების თავისუფლება, გაფიცვის უფლება და მეწარმეობის თავისუფლება.

2020 წლის 23 მარტს, ხსენებული დეკრეტის საფუძველზე, საქართველოს მთავრობამ მიიღო დადგენილება N181 „საქართველოში ახალი კორონავირუსის გავრცელების აღკვეთის მიზნით გასატარებელი ღონისძიებების დამტკიცების შესახებ“⁵. სწორედ აღნიშნული სამართლებრივი აქტი წარმოადგენდა იმ ჩარჩო დოკუმენტს, რომლის საფუძველზეც, აღმასრულებელ ხელისუფლებას შესაძლებლობა მიეცა, დაეწესებინა კომენდანტის საათი, შეეზღუდა სამ პირზე მეტის საჯარო შეკრება როგორც ჭერქვეშ, ისე გარეთ (გარდა საცხოვრებელი სახლისა), აეკრძალა საქალაქთაშორისო და მუნიციპალიტეტებს შიგნით გადაადგილება და სხვ. საერთო ჯამში, ხსენებული დადგენილება მოქმედებდა 2 თვის ვადით და ამ პერიოდში, მასში განხორციელდა 41 ცვლილება, რაც, ძალიან ხშირად, პანდემიით გამოწვეულ სიტუაციაზე რეაგირებისთვის, ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების შემზღვეველი რეჟიმის პერმანენტულ ცვლილებას გულისხმობდა.

გვსურს, ქვემოთ, ყურადღება გავამახვილოთ იმ პრობლემურ საკითხებზე (რეგულაციებზე), რომელმაც ფართო დისკუსია გამოიწვია საზოგადოებაში, მათ შორის, პროფესიულ წრეებში და გახდა საკონსტიტუციო სასამართლოს მსჯელობის საგანი.

2 იხ. საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანება N1, ხელმისაწვდომია: <https://www.president.gov.ge/geo/sajaro-informacia/samartlebrivi-aqtebi/saqartvelos-prezidentis-brdzaneba-N-1.aspx> [ნანახია 20.06.2020, 10:20]

3 იხ. საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი N1, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4830372> [ნანახია 20.06.2020, 10:22]

4 იხ. საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 აპრილის N2 ბრძანება „საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ“; ხელმისაწვდომია: <https://www.president.gov.ge/geo/sajaro-informacia/samartlebrivi-aqtebi/saqartvelos-prezidentis-brdzaneba-N-2.aspx> [ნანახია 21.06.2020, 10:23]

5 იხ. საქართველოს მთავრობის დადგენილება N181, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/4830610?publication=41> [ნანახია 21.06.2020, 10:29]

ფორმალური კანონიერების საკითხი

პირველ რიგში, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლის საფუძველზე, საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადებისას, საქართველოს პრეზიდენტს, საქართველოს პრემიერ მინისტრის წარდგინებით, შეუძლია, დეკრეტით **შეზღუდოს ან შეაჩეროს** მთელი რიგი უფლებების მოქმედება⁶. შესაბამისად, კონსტიტუცია გვთავაზობს ორ სხვადასხვა მექანიზმს, რომლითაც, შესაძლებელია, ადამიანის უფლებებში ჩარევა საგანგებო მდგომარეობის პირობებში. კონსტიტუციის ტექსტის დაკვირვებით წაკითხვისა და მასში მოცემული დებულებების სისტემური ანალიზის საფუძველზე, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ პრეზიდენტის დეკრეტით უფლებების შეზღუდვა გულისხმობს იმ შემთხვევებს, როდესაც საგანგებო მდგომარეობის დროს შესაზღუდი უფლებების მიმართ წაყენებულ მოთხოვნას – **შეზღუდვა გათვალისწინებული უნდა იყოს კანონით (კანონის დათქმის პრინციპი)** – ანაცვლებს პრეზიდენტის დეკრეტი. მაშინ როდესაც, საგანგებო მდგომარეობის პირობებში **უფლებათა შეჩერება** უნდა გულისხმობდეს უფლებებისგან გადახვევის (დეროგაციის) კლასიკურ შემთხვევას, როდესაც სახელმწიფო უფლებამოსილია, შეაჩეროს ამა თუ იმ უფლებით გათვალისწინებული გარანტიები და გააფართოვოს იმ საჯარო ლეგიტიმურ მიზანთა წრე, რომლის არსებობის შემთხვევაშიც, შესაძლებელია ამ უფლებებში ჩარევა. თუმცა, ორივე შემთხვევაში, სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპისა და საქართველოს კონსტიტუციაში მოცემული შეკავებისა და გაწონასწორების მექანიზმის შინაარსის გათვალისწინებით, უფლებაში ჩარევის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილებას იღებს საკანონმდებლო და არა აღმასრულებელი ხელისუფლება.

აღნიშნული საკითხი მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც, პრეზიდენტის დეკრეტით, **შეიზღუდა** და არ **შეჩერებულა** უფლებათა მოქმედება. შესაბამისად, პრეზიდენტის დეკრეტის მიმართაც უცვლელად მოქმედებს კანონის დათქმის პრინციპი, რაც გულისხმობს იმას, რომ ამა თუ იმ უფლებაში ჩარევისთვის გამოყენებული ნორმატიული აქტი (მოცემულ შემთხვევაში დეკრეტი) როგორც ფორმალური, ასევე მატერიალური შინაარსით უნდა შეესაბამებოდეს კონსტიტუციის მოთხოვნებს.

მოცემული საკითხი სადავო გახდა თითქმის ყველა იმ კონსტიტუციურ სარჩელში, რაც საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს წარედგინა. მაგალითად, საქმეზე „საქართველოს მოქალაქე გიორგი ჭაუჭიძე საქართველოს მთავრობის წინააღმდეგ“⁷, მოსარჩელე მხარე მიუთითებს, რომ საქართველოს კონსტიტუციის მე-14 მუხლში (მიმოსვლის თავისუფლება) ჩარევა დასაშვებია მხოლოდ კანონის საფუძველზე, ხოლო საგანგებო მდგომარეობის დროს კი – საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოცემული დეკრეტით⁸. ამავდროულად, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ „საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოცემული ბრძანება საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადების შესახებ, ისევე, როგორც საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტი,

6 იხ. საქართველოს კონსტიტუცია, მუხ. 71.4, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/30346?publication=35> [ნანახია 21.06.2020, 10:42]

7 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N2/5/1498, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9101> [ნანახია 21.06.2020, 11:01]

8 იქვე, I.5

არ განსაზღვრავს კონკრეტულ რეგულაციებს და კონსტიტუციური უფლებების შეზღუდვის სრულ უფლებამოსილებას გადასცემს საქართველოს მთავრობას, რაც იწვევს საქართველოს კონსტიტუციის დარღვევას. საქართველოს კონსტიტუციით, საქართველოს მთავრობა არ არის უფლებამოსილი, საკუთარი მიხედვლებით დაადგინოს, გააფართოოს ან შეავიწროოს ადამიანის ძირითადი უფლებების შეზღუდვის არეალი, არამედ იგი ვალდებულია, მხოლოდ ადასრულოს საგანგებო მდგომარეობის შესახებ გამოცემული და პარლამენტის მიერ დაკანონებული აქტები⁹.

შესაბამისად, ამ საქმეში, ერთ-ერთი ცენტრალური საკითხი არის საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტით, საქართველოს მთავრობისთვის ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების შეზღუდვის უფლებამოსილების დელეგირების კონსტიტუციურობა. კანონის დათქმის პრინციპსა და საკანონმდებლო ორგანოს მიერ აღმასრულებელ ხელისუფლებაზე დელეგირების უფლებამოსილების ურთიერთმიმართებაზე, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლო მიუთითებს, რომ „კონსტიტუციური უფლების კანონით შეზღუდვის მოთხოვნა არ გამოიცხადებს პარლამენტის შესაძლებლობას, საკითხის მოწესრიგების დელეგირება მოახდინოს სხვა ორგანოებზე“¹⁰. „ამასთან, უფლების კანონის საფუძველზე შეზღუდვის მოთხოვნა არ გულისხმობს კანონის მხოლოდ ფორმალურად მიღებას და პარლამენტის ფორმალურ მონაწილეობას საკითხის მოწესრიგების პროცესში. მნიშვნელოვანია, უფლებაშემზღუდველი კანონი როგორც ფორმალური, ისე – მატერიალური თვალსაზრისით შეესაბამებოდეს საქართველოს კონსტიტუციის მოთხოვნებს. ამრიგად, საქართველოს პარლამენტი ვალდებულია, საკითხის მოწესრიგების დელეგირება მოახდინოს იმგვარად, რომ მიიღოს გადაწყვეტილებები ყველა პრინციპულ საკითხზე, რომელიც გავლენას ახდენს კონსტიტუციურ უფლებებზე, ხოლო სხვა ორგანოებს გადაანდოს ისეთი ტექნიკური და პროცედურული საკითხების მოწესრიგება, რომლებიც საჭიროებს ცვლად გარემოებებზე მორგებას“¹¹.

აქედან გამომდინარე, პრეზიდენტის დეკრეტთან მიმართებით, მოსარჩელე მხარე სადავოდ ხდის, თუ რამდენად შეასრულა საკანონმდებლო ორგანომ მასზე დაკისრებული მოვალეობა და დეკრეტის დამტკიცებისას, მიიღო თუ არა პარლამენტმა გადაწყვეტილება ყველა იმ პრინციპულ საკითხზე, რაც საგანგებო მდგომარეობის დროს ადამიანის უფლებების და თავისუფლებების შეზღუდვის ფარგლებს უკავშირდება. ანალოგიური მოთხოვნა დაყენებულია კიდევ რამდენიმე საქმეზე¹².

9 იქვე

10 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2016 წლის 20 ივლისის №3/3/763 გადაწყვეტილება საქმეზე „საქართველოს პარლამენტის წევრთა ჯგუფი (დავით ბაქრაძე, სერგო რატიანი, როლანდ ახალაია, გიორგი ბარამიძე და სხვები, სულ 42 დეპუტატი) საქართველოს პარლამენტის წინააღმდეგ“, II-78).

11 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 2 აგვისტოს №1/7/1275 გადაწყვეტილება საქმეზე „ალექსანდრე მძინარაშვილი საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის წინააღმდეგ“, II-30-34).

12 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N1/6/1499, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9154> [ნანახია 21.06.2020, 11:35],

იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N3/6/1502, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9189>, [ნანახია 21.06.2020, 11:37],

იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N3/7/1503, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9190>, [ნანახია 21.06.2020, 11:39],

გარდა ამისა, ერთ-ერთ კონსტიტუციურ სარჩელში, მოსარჩელე კიდევ უფრო შორს წავიდა და სადავოდ გახადა საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტის დამტკიცების შესახებ საქართველოს პარლამენტის დადგენილებების მიღების/გამოცემის, ხელმოწერის, გამოქვეყნებისა და ამოქმედების საქართველოს კონსტიტუციით დადგენილი წესების დაცვის საკითხი¹³.

უფრო კონკრეტულად, ხსენებულ სარჩელში მითითებულია, რომ დეკრეტის მოქმედების ვადა შემოსაზღვრული იყო საქართველოს პრეზიდენტის 2020 წლის 21 მარტს გამოცემული საგანგებო მდგომარეობის შესახებ ბრძანების ვადით, ანუ 1 თვით. 2020 წლის 21 აპრილს, საქართველოს პრეზიდენტმა გამოსცა ახალი ბრძანება საგანგებო მდგომარეობის გახანგრძლივების შესახებ (ბრძანება N2), თუმცა არ გამოუცია ახალი დეკრეტი. თავის მხრივ, საქართველოს პარლამენტმაც ხელახლა დაამტკიცა პრეზიდენტის ბრძანება ისე, რომ დეკრეტზე აღარ უმსჯელია, შესაბამისად, ავტომატურად გახანგრძლივდა დეკრეტის მოქმედების ვადა ახალი ბრძანების პირობებში.

მოსარჩელის აზრით, იმისთვის რომ, პრეზიდენტის დეკრეტს 2020 წლის 21 აპრილის შემდეგაც ემოქმედა, პარლამენტი ვალდებული იყო, პრეზიდენტის მიერ საგანგებო მდგომარეობის გახანგრძლივების შესახებ N2 ბრძანების გამოცემის შემდეგ, ემსჯელა დეკრეტზეც, რათა დაცული ყოფილიყო ის მოთხოვნები, რაც კონსტიტუციის 71-ე მუხლის იმგვარ ინტერპრეტაციას ეყრდნობა, რომ დეკრეტის მოქმედების ვადა სრულად მიბმულია პრეზიდენტის ბრძანებაზე. ვინაიდან, პარლამენტმა აღნიშნული არ განახორციელა, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ 2020 წლის 21 აპრილის შემდეგ პრეზიდენტის დეკრეტი აღარ მოქმედებდა, რადგან მისი მოქმედების ვადა მთლიანად მიბმული იყო პრეზიდენტის N1 ბრძანებაზე, რომელმაც ძალა დაკარგა პრეზიდენტის მიერ N2 ბრძანების გამოცემისა და პარლამენტის მიერ მისი დამტკიცების შემდეგ.

წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ იქმნება სამართლებრივი მოცემულობა, რომ თუ პარლამენტი ერთხელ იმსჯელებს კონკრეტული დეკრეტის შინაარსზე და მას დააკანონებს, დეკრეტი „უვალოდ“ მოქმედებს მანამ, სანამ ქვეყანაში საგანგებო მდგომარეობაა გამოცხადებული. აღნიშნული დაშვებით, თეორიულად, შესაძლებელია, საქართველოს პრემიერ-მინისტრის მიმართვის საფუძველზე, პრეზიდენტმა მაშინაც კი ახანგრძლივოს დეკრეტის მოქმედების ვადა, როდესაც პარლამენტი უარს ამბობს საგანგებო მდგომარეობის გახანგრძლივებაზე ან/და მის ხელახლა დამტკიცებაზე. სწორედ აქედან გამომდინარე, მოსარჩელე საკონსტიტუციო სასამართლოს სთხოვს, რომ არაკონსტიტუციურად სცნოს პარლამენტის მიერ საგანგებო მდგომარეობის დამტკიცება, კონსტიტუციით გათვალისწინებული პროცედურების დარღვევის გამო.

13 იხ. კონსტიტუციური სარჩელი N1504, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9192>, [ნანახია 21.06.2020, 11:47],

შინაარსობრივი შესაბამისობის საკითხი

ფორმალური კანონიერებისა და კანონის დათქმის პრინციპის გარდა, საგანგებო მდგომარეობასთან დაკავშირებული რეგულაციების კონსტიტუციურობა სადავო გახდა იმ უფლებებთან და თავისუფლებებთან მიმართებით, რომელთა შეზღუდვაც დასაშვებია საგანგებო და საომარი მდგომარეობის დროს. კერძოდ, სხვადასხვა საქმეში, მოქალაქეებმა პრობლემურად მიიჩნიეს მარნეულის მუნიციპალიტეტის ჩაკეტვის გადაწყვეტილება¹⁴, კომენდანტის საათის შემოღება¹⁵, იზოლაციისა და კარანტინის წესების შემოღება¹⁶, შეკრება-მანიფესტაციის და ადამიანთა თავშეყრის უფლების შეზღუდვა¹⁷, სატრანსპორტო საშუალებით სამზე მეტი პირის გადაადგილება და მგზავრის მძღოლის გვერდით განთავსების შეზღუდვა¹⁸, ადმინისტრაციული საქმისწარმოების განხორციელების საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობისაგან განსხვავებული წესების შემოღების შესაძლებლობა¹⁹.

ვინაიდან სადავო საკითხების ჩამონათვალი საკმაოდ მრავალფეროვანი და ვრცელია, შეზღუდული ფორმატის გათვალისწინებით, გადავწყვიტეთ, ყურადღება გაგვემახვილებინა იმ საკითხზე, რომელიც, ვფიქრობთ, არამხოლოდ ქართული სამართლებრივი სივრცისთვის, არამედ, ზოგადად, ადამიანის უფლებების დაცვის კუთხით საინტერესოა – **პასუხისმგებლობის დაწესება პრეზიდენტის დეკრეტით და აღმასრულებელი ხელისუფლების ნორმატიული აქტებით.**

უფრო კონკრეტულად, საქართველოს პრეზიდენტის N1 დეკრეტის მე-8 მუხლის თანახმად, „ამ დეკრეტითა და საქართველოს მთავრობის დადგენილებით განსაზღვრული საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმის დარღვევა გამოიწვევს: 1. ადმინისტრაციულ პასუხისმგებლობას – ჯარიმას ფიზიკური პირებისათვის 3 000 ლარის ოდენობით, ხოლო იურიდიული პირებისთვის – 15,000 ლარის ოდენობით. აღნიშნული საკითხი, სადავო გახდა ორ საქმეში, რომელთაგან ერთერთი არსებითად განსახილველადაა მიღებული²⁰. ამ საქმეში, მოსარჩელე მიუთითებს, რომ სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპის შესაბამისად, ქმედების სამართალდარღვევად გამოცხადება და ამ ქმედებისთვის პასუხისმგებლობის დადგენა უნდა მოხდეს კანონით. მოცემულ შემთხვევაში კი, როგორც ქმედება, ასევე პასუხისმგებლობა დადგენილია არა კანონით, არამედ საქართველოს პრეზიდენტის დეკრეტითა და საქართველოს მთავრობის დადგენილებით, აღნიშნული კი ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციით

14 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N2/5/1498, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9101>

15 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N1/6/1499, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9154>

16 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N3/7/1503, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9190>

17 იქვე

18 იქვე

19 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N3/6/1502, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9189>

20 იქვე

განმტკიცებულ უფლებას, რომ „არავინ აგებს პასუხს ქმედებისათვის, რომელიც მისი ჩადენის დროს სამართალდარღვევად არ ითვლებოდა.“

სხვა საქმეში²¹, მოსარჩელე მხარე, დამატებით გვთავაზობს საინტერესო მსჯელობას საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-5 პუნქტთან მიმართებით, რომლის მიხედვითაც, ადამიანი უდანაშაულოდ ითვლება, ვიდრე მისი დამნაშავეობა არ დამტკიცდება კანონით დადგენილი წესით. მოსარჩელე მხარე უთითებს, რომ ხსენებული ჩანაწერი ადგენს არაერთ მნიშვნელოვან გარანტიას, მათ შორის იმას, რომ პირის დამნაშავედ ცნობის წესი უნდა დადგინდეს კანონით. ამასთან, მოსარჩელე მიიჩნევს, რომ ტერმინი „დამნაშავედ ცნობა“ არ მიემართება მხოლოდ კანონმდებლობით განსაზღვრულ სისხლისსამართლებრივ დამნაშავეობას და მოიცავს ადმინისტრაციულ სამართალდაღვევებსაც. ამავდროულად, საქართველოს კონსტიტუციის 74-ე მუხლის მე-4 პუნქტი არ ითვალისწინებს საქართველოს კონსტიტუციის 31-ე მუხლის მე-5 პუნქტიდან გადახვევას და საქართველოს პრეზიდენტს არ ალჭურავს უფლებამოსილებით, დეკრეტით შეზღუდოს ან შეაჩეროს პირის დამნაშავედ ცნობასთან დაკავშირებული კონსტიტუციური გარანტიები. შესაბამისად, პასუხისმგებლობის დამდგენი რეგულაციები, აუცილებლად კანონით უნდა განისაზღვროს, ხოლო პრეზიდენტის დეკრეტით ან/და აღმასრულებელი ხელისუფლების ნებისმიერი აქტით პასუხისმგებლობის შემოღება ეწინააღმდეგება კონსტიტუციის მოთხოვნებს.

Status Quo

2020 წლის 23 მაისს, საქართველოში დასრულდა საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმი, თუმცა გარკვეული შეზღუდვები მაინც შენარჩუნდა, ამჯერად – კანონის საფუძველზე. ნიშანდობლივია ის გარემოებაც, რომ საგანგებო მდგომარეობის ოფიციალურად გაუქმების მიუხედავად, სახელმწიფომ, ევროპის საბჭოს აცნობა, რომ აპირებს ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-15 მუხლიდან გადახვევის 2020 წლის 15 ივლისამდე²² გახანგრძლივებას, რაც ემთხვევა ზუსტად იმ თარიღს, სადამდეც, საგანგებო მდგომარეობის გაუქმების შემდგომ მიღებული საკანონმდებლო ნორმები მოქმედებს.

რაც შეეხება საკუთრივ 2020 წლის 15 ივლისამდე მოქმედ საკანონმდებლო ნორმებს, „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონს დაემატა 45³ მუხლი, რომელიც განსაზღვრავს, რომ საქართველოს მთავრობას შეუძლია დაადგინოს იზოლაციის და კარანტინის წესები, შეიმუშავოს შესაბამისი რეგულაციები და შეზღუდოს კონსტიტუციით გარანტირებული მიმოსვლის, საკუთრების, შრომის, პროფესიული ან ეკონომიკური საქმიანობის უფლებები და თავისუფლებები²³. აღნიშნული საკანონმდებლო ნორმის საფუძველზე კი,

21 იხ. კონსტიტუციური სარჩელი N1504, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9192>

22 იხ. https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/005/declarations?p_auth=Jq2LMY2&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_enVigueur=false&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_searchBy=state&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_codePays=GEO&_coconventions_WAR_coeconventionsportlet_codeNature=10&fbclid=IwAR22wfc6fqhIJ8417_R36lxn6efhXqb_wtuu-oWSV5x08lu9-Bn2qOr_Y_U

23 იხ. „საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ხელმისაწვდომია: <https://matsne.gov.ge/document/>

საქართველოს მთავრობამ მიიღო №322 დადგენილება „იზოლაციისა და კარანტინის წესების დამტკიცების შესახებ“:

მითითებული საკანონმდებლო რეგულაციების კონსტიტუციურობაც უკვე გახდა დავის საგანი და, ამ ეტაპზე, საკონსტიტუციო სასამართლოში წარდგენილია რამდენიმე კონსტიტუციური სარჩელი, ხოლო მათგან ერთზე – მიღებულია საოქმო ჩანაწერი²⁴. დასახელებულ საქმეებში, მოსარჩელები კვლავ დავობენ უფლებებსა და თავისუფლებებში ჩარევის ფორმალური კანონიერების საკითხზე²⁵, ისევე როგორც, ეჭვქვეშ აყენებენ მთელი რიგი შეზღუდვების მატერიალურ შესაბამისობას კონსტიტუციის მოთხოვნებთან.

მიგვაჩნია, რომ COVID-19 პანდემიასთან გასამკლავებლად შემოღებულმა შემზღუდველმა ღონისძიებებმა, კიდევ ერთხელ ცხადყო, რომ როგორც საკანონმდებლო დონეზე, ასევე პრაქტიკაში, არსებობს მთელი რიგი პრობლემური საკითხებისა, რომელიც საჭიროებს შესაბამის სამართლებრივ გააზრებას, საკონსტიტუციო კონტროლის მეშვეობით მათ ზედმიწევნით შესწავლასა და კონსტიტუციურ-სამართლებრივ შეფასებას.

იმედს ვიტოვებთ, რომ როგორც სასამართლოს, ასევე ხელისუფლების სხვა შტოებისა თუ პროფესიული წრეების მხრიდან, გაგრძელდება ამ საკითხებზე მუშაობა და უახლოეს მომავალში, უფრო ნათელი წარმოდგენა შეგვექმნება, თუ როდის, როგორ და რა წესით უნდა მოხდეს ადამიანის უფლებების შეზღუდვა ისე, რომ ერთი მხრივ, მიღწეულ იქნას პანდემიასთან ბრძოლისთვის აუცილებელი საჯარო ლეგიტიმური მიზნები და მეორე მხრივ, აღნიშნული არ განხორციელდეს ადამიანის ფუნდამენტურ უფლებებსა და თავისუფლებებში მომეტებული და არაპროპორციული ჩარევის ხარჯზე.

2. მიმდინარე გამოცემაში გამოქვეყნებული აკადემიური ნაშრომების მიმოხილვა

ჟურნალის წინამდებარე გამოცემაში, მკითხველს შესაძლებლობა აქვს, გაეცნოს სამი უცხოელი და ოთხი ქართველი ავტორის მიერ გამოქვეყნებულ აკადემიურ ნაშრომებს, რომლებიც, პირობითად, ორ სექციადაა დაყოფილი.

---

view/21784?publication=29 [ნანახია 21.06.2020, 14:25]

24 იხ. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს საოქმო ჩანაწერი N1/9/1505, ხელმისაწვდომია: <https://constcourt.ge/ka/judicial-acts?legal=9519> [ნანახია 21.06.2020, 14:28]

25 იქვე

პირველ სექციაში, მოცემულია ევროპის უნივერსიტეტის ინსტიტუტის პროფესორის, გაბორ ჰალმაის, ბირმინგემის უნივერსიტეტის პროფესორის, ალან გრინისა და ლივერპულის უნივერსიტეტის პროფესორის, კანსტანტინ ძეტსიაროს ნაშრომები.

პროფესორი ჰალმაის სტატია შეეხება ლიბერალიზმის პრობლემებს აღმოსავლეთ და ცენტრალურ ევროპაში. ავტორი ცდილობს, პასუხი გასცეს შეკითხვას, თუ რამდენად არსებობს არალიბერალური კონსტიტუციონალიზმის დამაჯერებელი და გამართული თეორია, თანამედროვე პოლონეთისა და უნგრეთის მაგალითზე. პროფესორი ჰალმაი ასაბუთებს, რომ დასახელებული ქვეყნების მიერ ლიბერალიზმისთვის ზურგის შექცევა გამოიწვია ლიბერალურ ღირებულებებზე საერთო შეთანხმების ნაკლებობამ, ისევე როგორც, კონსტიტუციონალიზმის მწირმა კულტურამ და პოპულიზმის აღზევებამ. თუმცა, ავტორი მიიჩნევს, რომ დემოკრატიის უკუსვლა პოლონეთსა და უნგრეთში არ არის განპირობებული თავად ლიბერალური დემოკრატიის კონცეფციის „ჩავარდნით“, როგორც ეს, ამ ქვეყნების არალიბერალურ მმართველებს და მათ სამსახურში მყოფ ტექნოკრატებს სურთ ხალხს დააჯერონ.

ვფიქრობთ, ქართველი მკითხველისთვის განსაკუთრებით საინტერესო იქნება პარალელების გავლება ქართულ კონსტიტუციურ-სამართლებრივ რეალობასა და აღმოსავლეთ და ცენტრალურ ევროპის ქვეყნებში შექმნილ ვითარებასთან, რომლის ანალიზიც შესანიშნავადაა გადმოცემული პროფესორ ჰალმაის ნაშრომში.

ამავე სექციაში, მკითხველს ვთავაზობთ, გაეცნოს ორი ავტორის საპირისპირო მოსაზრებებს, თუ რამდენად აუცილებელია, რომ COVID-19 პანდემიასთან ბრძოლის პირობებში, ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის ხელშემკვრელმა მხარეებმა, გამოიყენონ კონვენციის მე-15 მუხლით მინიჭებული უფლებამოსილებით და გადაუხვიონ კონვენციით ნაკისრ ვალდებულებებს (დეროგაციის შემთხვევა).

რაც შეეხება ქართველ ავტორთა ნაშრომებს, ნაშრომთა მეორე სექცია იწყება ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორის, კონსტანტინე კუბლაშვილის სტატიით, რომელიც ეძღვნება საქართველოს კონსტიტუციის ახალი რედაქციის ხარვეზებსა და გამოწვევებს, მათ შორის, ვრცელი მსჯელობა ეთმობა საქართველოს კონსტიტუციის 71-ე მუხლს, რომელიც საგანგებო და საომარი მდგომარეობის პირობებში, ადამიანის უფლებების შეზღუდვის საკითხებს არეგულირებს. სტატიის ეს ნაწილი განსაკუთრებით ეხმიანება ჟურნალის პირველ სექციაში მოცემული ნაშრომების შინაარსს და იმ მიმდინარე კონტექსტს, რომელშიც მომზადდა ჟურნალის წინამდებარე გამოცემა. თუმცა, გარდა ამისა, ავტორი მიმოიხილავს კონსტიტუციის ახალი რედაქციის სხვა ნაკლოვანებებსაც, რომელიც უკავშირდება რწმენისა და აღმსარებლობის თავისუფლების შესახებ კონსტიტუციურ ჩანაწერს და პირადი ცხოვრების უფლების მარეგულირებელ კონსტიტუციურ დებულებებს.

ასევე, ჟურნალის მიმდინარე გამოცემაში, მკითხველს შესაძლებლობა აქვს, გაეცნოს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტის და სამოქალაქო ორგანიზაცია „უფლებები საქართველო“-ს მართლმსაჯულების პროექტების კოორდინატორის, კახა წიქარიშვილის აკადემიურ მიმოხილვას, რომელიც შეეხება სასამართლოს დამოუკიდებლობას, ანგარიშვალდებულებას და უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის კანდიდატთა ხედვებს. აღნიშნულ მიმოხილვაში, ავტორი აანალიზებს სასამართლო ხელისუფლების

დამოუკიდებლობისა და ანგარიშვალდებულების კონცეფციებს, საქართველოში ამ კუთხით არსებულ ძირითად პრობლემებს და სწორედ ამ საკითხთან დაკავშირებით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მოსამართლეობის იმ ოცი კანდიდატის ხედვას, რომლებიც საქართველოს პარლამენტის წინაშე წარსდგნენ.

მიგვაჩნია, რომ აღნიშნული მიმოხილვა არის კარგი მცდელობა, რათა აკადემიური კუთხით შეფასდეს უკანასკნელ წლებში, საქართველოს მართლმსაჯულების სფეროში განხორციელებული ყველაზე მასშტაბური ცვლილებები და მოხდეს მათი კრიტიკული ანალიზი.

საინტერესოა, სამართლის დოქტორის, ქართულ-ამერიკული უნივერსიტეტის პროფესორის, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტის და საქართველოს საზოგადოებრივ საქმეთა ინსტიტუტის მოწვეული ლექტორის, კახა ურიადმყოფელის აკადემიური მიმოხილვა, რომელიც ეძღვნება საქართველოს პარლამენტის ახალი რეგლამენტით გათვალისწინებულ ისეთ მნიშვნელოვან საპარლამენტო კონტროლის მექანიზმებს, როგორებიცაა: აქტების აღსრულების კონტროლი, თემატური მოკვლევა და თემატური მომხსენებელი. ავტორი მიუთითებს, რომ პარლამენტის საკონტროლო საქმიანობის კუთხით, საქართველოს საკმაოდ არასახარბიელო პრაქტიკა ჰქონდა, შესაბამისად, მნიშვნელოვანია რომ, პარლამენტის რეგლამენტის რეფორმის ფარგლებში, შემოღებულ იქნას სწორედ ხსენებული საკონტროლო მექანიზმები, რომელიც ჩვენი სამართლებრივი სივრცისთვის ნოვაციაა. სწორედ ამიტომ, აუცილებელია, ამ მექანიზმების არსისა და მნიშვნელობის წარმოჩენა.

დაბოლოს, მკითხველს ვთავაზობთ თავისუფალი უნივერსიტეტის დამამთავრებელი კურსის სტუდენტის, შოთა ქობალიას სტატიას, რომელიც აღმჭურველი ნორმის არსს თავისუფლების ორი გაგების ქრილში წარმოაჩენს და მის კონსტიტუციურ კონტროლთან დაკავშირებულ დოგმატურ თავისებურებებს მიმოიხილავს. ნაშრომში დასაბუთებულია შემდეგი მოსაზრება – მიუხედავად იმისა, რომ ნორმა, შესაძლოა, ფორმალურად აღმჭურველი ხასიათის იყოს, თუ იგი არსებითად უკავშირდება სამოქალაქო და პოლიტიკური უფლებების რეალიზაციას – ასეთად არ უნდა ჩაითვალოს და საკონსტიტუციო კონტროლს უნდა დაექვემდებაროს. სწორედ ამ საკითხთან დაკავშირებით, ავტორი აკრიტიკებს საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკას და წარმოაჩენს მის არათანმიმდევრულობას.